

N:o 3.

Ank. till Riksd. kansli den 14 april 1891, kl. 2 e. m.

Första Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande n:o 1, i anledning af väckt motion om tillsättande af en kommission för utarbetande af förslag till vårdanstalter för sinnessjuka.

Uti en inom Första Kammaren väckt och till utskottets handläggning remitterad motion (n:o 44) har herr *C. E. Casparsson* föreslagit, »att Riksdagen ville hos Kongl. Maj:t göra underdånig framställning om tillsättande af en kommission af sakkunnige män för att utarbeta förslag till vårdanstalter (asyler) för sinnessjuka i den utsträckning, hvori sådana kunna befinnas vara af behovet påkallade.»

Till stöd för detta förslag har motionären anfört följande:

»Bland de anslag, som af Riksdagen anvisas att utgå genom ecklesiastikdepartementet, intaga anslagen till de offentliga sjukvårdsinrättningarna en ej ringa plats, och behovnen inom denna del af förvaltningen tyckas år efter år blifva allt större. Särskildt gäller detta om behovnen för vården af de sinnessjuka, men detta oaktadt klagas

allt jemt, att ett mycket stort antal af dessa sjuke äro i saknad af all vård, och denna klagan synes icke vara obefogad. Enligt den redogörelse om denna sjukvård, som lemnas i *öfverstyrelsens öfver hospitalen underdåniga berättelse för år 1888* funnos nämnda år 7,068 sinnessjuke, som af läkarne blifvit anmälda i deras rapporter, men styrelsen anmärker, att summan ej kan anses såsom fullständig, i följd af bristande uppgifter från presterskapet. Med ledning af en annan uppgift i samma bilaga, angående antalet vårdade inom hospital eller asyl, kan antalet af de icke anmälde beräknas till 2,000 à 2,500, så att antalet sinnessjuke inom hela landet kan antagas uppgå till 9,000 à 10,000, idioterna oberäknade, hvilkas antal torde uppgå till 5,000 à 6,000.

För att vårda denna stora mängd sinnessjuke, funnos enligt samma underdåniga berättelse vid 1888 års början inom rikets samtliga hospital, jemte asylen i Malmö, 2,572 sjukplatser, hvartill under innevarande år böra tillkomma vid den nya asylen i Lund omkring 600 sjukplatser, således i allt 3,172 sjukplatser, länslasaretten härvid oberäknade.

Att denna tillgång på sjukplatser måste vara otillräcklig för ett så stort antal sjuke, ligger i öppen dag, och detta förhållande framgår äfven af det stora antal ansökningar om hospitalsvård, som allt jemt qvarligga dels hos medicinalstyrelsen, dels hos hospitalsdirektionerna, emedan platser för de sjuke icke på något sätt kunnat beredas. Det abnorma häri framgår ännu tydligare vid en jmförelse med förhållandet i vårt grannland *Danmark*, der hvarje sinnessjuk, som är i behof af offentlig vård, kan erhålla plats inom anstalt, under det att hos oss omkring två tredjedelar måste lemnas utan sådan vård och endast en tredjedel kan erhålla plats inom anstalterna.

Olägenheterna af detta betänkliga tillstånd ökas ytterligare derigenom, att det antal sjukplatser, som finnes disponibelt inom hospitalen, till stor del upptagas af obotligt sjuke, som egentligen skulle öfverflyttas till asyler, men som i brist på sådana anstalter nu måste fortfarande stanna på hospitalen. Granska vi de uppgifter angående *sjukdomens bestånd från dess uppkomst*, som finnas meddelade i *öfverstyrelsens underdåniga berättelse*, så finna vi förhållandet hos de å rikets samtliga hospital den 31 december år 1888 närvarande sjuke vara följande:

Bland 2,548 sjuke, som vid årets slut voro qvarliggande, hade sjukdomens bestånd redan varat från 3 till 10 år hos 795 sjuke, och öfver 10 år hos 1,008. Sjukdomen hade sålunda varat öfver 3 år hos sjuttio procent af alla de qvarliggande och öfver 10 år hos nära fyratio

procent, hvaraf framgår, att endast en tredjedel af hospitalens samtliga sjukplatser varit disponibla för sitt egentliga ändamål. De öfriga två tredjedelarne hafva varit använda för asylvård.

Att häri ligger en stor misshushållning med statens medel, kan icke förnekas, då så väl anläggningskostnader, som årliga underhållskostnader ställa sig betydligt högre vid hospitalen, än som kan vara nödigt vid asylerna. Vid dessa vårdanstalter kunna nemligen tvenne sjukplatser erhållas för ungefärligen samma anläggningskostnad, som vid hospital måste beräknas för en plats, och underhållskostnaden på asylerna bör ej öfverstiga två tredjedelar å tre fjerdedelar af motsvarande kostnad vid hospital.

Vid Malmö asyl vårdades år 1888 i medeltal 173 patienter dagligen, med en underhållskostnad af 94,5 öre om dagen emot 1 krona och 12,2 öre i medeltal vid samtliga anstalterna. Vid en stor asyl med 600 å 800 sjuke bör underhållskostnaden för hvarje sjuk kunna sänkas ännu betydligt lägre.

Under år 1888 var medeltalet af alla sjuke, som vårdades på samtliga hospitalen, 2,311, då Malmö asyl icke medräknas, och af hela detta antal kunna, enligt uppgifterna om tiden för sjukdomens bestånd, omkring två tredjedelar, eller i rundt tal 1,500 sjuke, betraktas såsom asylpatienter, för hvilka den dyrare hospitalsvården icke varit af behofvet påkallad, om vård inom asyl kunnat dem beredas. Hvar och en af dessa har nu medfört en kostnad af kronor 1:12,2 per dag eller för alla under året 614,295 kronor.

Genom asylvård för dessa 1,500 sjuke skulle antagligen minst 30 öre per patient dagligen kunnat besparas, eller för året i rundt tal 164,000 kronor för dem alla.

Att låta en sådan hushållning med statens medel ytterligare fortgå, synes icke vara lämpligt, helst som denna summa, rätt använd, skulle varit tillräcklig att betäcka årsunderhållet för ytterligare 400 å 500 sjuke, som nu legat utan all vård; och då det derjemte är till fullo ådagalagdt, att ett mycket stort antal sinnessjuke, utöfver dem, som kunna inrymmas på hospital och asyler, faktiskt äro i behof af offentlig vård, synes det vara af verkligt behof påkalladt, att åtgärder så snart som möjligt vidtagas för att få till stånd ett tillräckligt antal vårdanstalter för sådana sjuke.

Hospitalen skulle då kunna befrias från det stora antal asylpatienter, som nu der äro inrymda, och sålunda blifva i tillfälle att mottaga nyligen insjuknade patienter, hvarigenom de större kostnader, som på dem blifvit nedlagda, skulle komma till verklig nytta;» —

hvarjemte slutligen motionären anmärker, att en sakkunnig utredning af hithörande förhållanden måste anses vara af behovet påkallad, innan fullständiga förslag till de erforderliga vårdanstalterna kunde åstadkommas, samt att det såväl i utlandet som äfven i vårt eget land redan befunnits ändamålsenligt att sådana förslag utarbetats af ett flertal sakkunnige personer, som gemensamt kunde underkasta alla hithörande frågor en mogen pröfning.

Innan utskottet går vidare, tillåter det sig att få rätta en liten oegentlighet i motionen. Platserna vid Lunds asyl äro nemligen icke, såsom i motionen uppgifves, »omkring 600», utan 684, hvartill komma ytterligare 20 reservplatser. Likaså kunde väl invändning göras mot motionärens beräkning af förhållandet mellan underhållsprisen å hospital och asyl. Visserligen blifva byggnadskostnaderna mycket billigare för asylerna, och äfven i de egentliga förvaltningskostnaderna kunna ej så ringa besparingar göras, men kosthållet samt kläder, sängkläder och annan utredning få ej vara väsentligt olika. Nyköpings hospital hade, enligt den sista, af motionären åberopade berättelsen, något billigare underhållskostnader än Malmö asyl. I Nyköping uppgick nemligen denna kostnad till 88,1 öre för dag, under det att den i Malmö belöpte sig till 94,5 öre. Afses från första klass, som ej finnes i Malmö, är nog Vadstena hospital fullt så billigt som Malmö asyl. Det är väl icke fullt riktigt att jemföra kostnaderna inom tvenne anstalter, af hvilka den ena har, men den andra icke har första klassen.

Under sistlidet års riksdag väcktes inom Andra Kammaren af herr *Gustaf Berg* en motion i likartadt syfte och gående ut derpå, »att Riksdagen måtte till Kongl. Maj:t aflåta underdånig skrifvelse med anhållan, att Kongl. Maj:t ville låta utreda förhållandet med afseende å behovet af vård för de sinnessjuka inom landet samt derjemte angifva och föreslå det sätt, som må finnas lämpligt till behovets snara afhjelpande, utan att allt för stora kostnader för statsverket deraf åstadkommas»; hvarjemte herr Berg motiverade sitt förslag sålunda:

»Från alla delar af landet klagas öfver det stora antal af sinnessjuka och vansinniga personer, som ligga utan lämplig vård och som orsaka kommunerna stora kostnader, under det de derunder sjelfva lida brist på ändamålsenlig och sakkunnig behandling. Den kongl. stadgan

af den 2 november 1883 anvisar vederbörande målsmän att anmäla de sjuke hos hospitalsdirektionerna för erhållande af plats å hospitalen, men då sådana ansökningar insändas, erhålles ofta det svaret, att alla platserna på anstalten redan äro upptagna, så att icke någon sjuk vidare kan mottagas. Under tiden ligga de sjuke ohulpna, och familjerna, der sådane sjuke måste qvarstanna, befinna sig i den sorgligaste belägenhet.

Detta beklagliga förhållande är icke för Riksdagen något nytt och obekant, utan det är tvärt om en gammal klagan, som aldrig blifvit till fullo afhjelpat och som derfor äfven år efter år blifvit allt mer högljudd och äfven allt mer berättigad.

Redan den 16 november 1863 afäto rikets då församlade ständer en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t, hvori ständerna anförde, »att en temligen allmän klagan öfver hela landet försports öfver bristande utrymme på hospitalen, och att vid sådant förhållande åtgärder syntes böra vidtagas från statens sida, för att, om möjligt, äfven åt de olycklige sinnessjuke söka skaffa nödig omvårdnad, deraf behofvet, efter hvad rikets ständer erfarit, skulle vara stort».

Kongl. Maj:t anmodade då kongl. serafimerordensgillet att med anledning af ständernas skrifvelse söka bereda ökadt utrymme för de sjuke, hvilket äfven ledde dels till nybyggnader och dels till utvidgningar af några äldre anstalter, men hjälpen var otillräcklig och klagomålen fortforo. År 1870 inkommo sålunda skrivelser från landstingen i Jemtlands, Vesterbottens och Vesternorrlands län med anmälan, att de sinnessjuke saknade vård, och med hemställen att lämpliga åtgärder måtte vidtagas för att afhjelpa det trängande behofvet; 1871 gjordes enahanda anmälan af Stora Kopparbergs läns landsting, och år 1872 begärde Vermlands landsting, att anslag måtte beredas för en vårdanstalt för sinnessjuke inom länet. Med anledning af dessa förnyade framställningar infordrade Kongl. Maj:t genom nådig remiss af den 25 oktober 1872 dåvarande öfverstyrelsens öfver hospitalen utlåtande i ärendet, hvilket äfven afgafs den 6 mars 1873 och hvori en plan meddelas, hvarigenom ytterligare 405 nya sjukplatser skulle beredas för de sinnessjuke inom landet.

Af den utredning, på hvilken denna plan stöder sig, framgår, att vid 1870 års utgång, då rikets folkmängd var 4,168,525, de sinnessjukes antal ansågs uppgå till omkring 9,000, eller i medeltal 21,7 sinnessjuke på 10,000 af hela folkmängden.

Sedan denna allmänna utredning gjordes, hafva snart 17 år förflutit, det af kongl. serafimerordensgillet uppställda programmet för sjuk-

vårdens utvidgning har blifvit utfördt, platsernas antal inom de offentliga anstalterna har fördubblats, men detta oaktadt har klagan öfver bristande vård för de sjuke icke tystnat utan snarare ökats, att döma af de meddelanden, som lemnats dels af kommunerna, dels af landstingen, dels äfven af hospitalsdirektionerna.

Under sådana förhållanden synes vara af behovet påkalladt, att en ny och fullständig utredning företages rörande denna för hela landet vigtiga sjukvårdsfråga, så att det verkliga behovets omfattning måtte blifva känd».

Uti det utlåtande öfver motionen, som Andra Kammarrens första tillfälliga utskott afgaf, förekommer följande utredning:

»Sedan Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t den 22 maj 1873 begärt upprättande af en fullständig plan för ordnandet af hospitalsvården i riket, framlade Kongl. Maj:t i proposition till följande års Riksdag en af serafimerordensgillet uppgjord plan till nya hospitalsbyggnader. Dervid erinrades, att efter utfärdandet af hospitalsstadgan den 5 mars 1858 dels nya hospital blifvit öppnade vid Konradsberg, å Hisingen vid Göteborg och vid Hernösand, dels tillbyggnader skett vid Stockholms hospital samt hospitalen i Vadstena, Upsala och Nyköping, dels mera omfattande förändringar verkstälts i äldre hospitalsbyggnader, hvarigenom sjukplatserna ökats sedan år 1861 från 1,074 till 1,451.

Den med anledning af Riksdagens skrifvelse upprättade planen omfattade följande hospitalsbyggnader, hvarför kostnaden beräknats till nedanstående belopp:

nytt hospital vid Lund.....	Kr. 1,504,690: —
utvidgning af hospitalet vid Hernösand.....	» 308,000: —
» » » » Vexjö.....	» 77,251: —
nybyggnad vid hospitalet i Upsala.....	» 551,000: —
nytt hospital i Örebro eller Vermlands län.....	» 1,000,000: —
» » i Norr- eller Vesterbotten.....	» 250,000: —
ordnande af asyl i Malmö.....	» 100,000: —
» » » å Hisingen.....	» 200,000: —
	<hr/>
	Kr. 3,990,941: —

Sjukplatsernas antal skulle derigenom ökas till 2,262.

Riksdagen gjorde ingen anmärkning vid det framlagda förslaget och beviljade det anslag, Kongl. Maj:t begärt för byggnader under åren 1874 och 1875.

Sedermera hafva anslag årligen beviljats, och meddelas här en öfversigt öfver de belopp, som för ifrågavarande ändamål anvisats från och med år 1874.

1874	.....	Kr. 900,000: —
1875	.....	» 700,000: —
1876	.....	» 200,000: —
1877	.....	» 300,000: —
1878	.....	» 350,000: —
1879	.....	» 92,000: —
1880	till nybyggnad vid Upsala hospital	» 170,200: —
1881	» » » » » Kr. 160,000: —	
	» inköp af plats för hospitalet vid Kristinehamn	» 10,000: — » 170,000: —
1882	» nybyggnad vid Upsala hospital	» 190,000: —
	» inköp af plats för hospitalet vid Kristinehamn	» 76,963: — » 266,963: —
1883	» nybyggnad vid Upsala hospital	» 210,281: —
	» » » Kristinehamn ..	» 100,000: — » 310,281: —
1884	» » » »	250,000: —
	» vatten- och afloppsledning vid Vadstena hospital	» 96,900: —
	» inköp af mark vid Göteborgs hospital	» 17,500: — » 364,400: —
1885	» nybyggnad vid Kristinehamn	» 350,000: —
1886	» » » »	» 148,570: —
	» tillbyggnad vid Nyköpings hospital	» 52,300: —
	» asyl vid Lund	» 200,000: — » 400,870: —
1887	» byggnad vid Nyköpings hospi- tal	» 19,265: —
	» asyl vid Lund	» 360,000: — » 379,265: —

1888	till asyl vid Lund	»	311,000: —	
	» inköp af plats vid Piteå	»	25,000: —	» 336,000: —
1889	» asyl vid Lund	»	310,750: —	
	» hospital vid Piteå	»	120,000: —	» 430,750: —

Vid innevarande års riksdag har Kongl. Maj:t begärt till fortsättning af arbetena å hospitalet vid Piteå 300,000 kronor och till byggnader vid Vadstena hospital 40,000 kronor, eller tillsammans..... » 340,000: —

Antalet sjukplatser vid hospitalen har till följd af dessa byggnader betydligt tillväxt. Då det år 1860 endast utgjorde 1,048, uppgick det år 1873 till 1,451, år 1886 till 2,275 och vid 1888 års slut till 2,572. Om man till sistnämnda antal lägger 44 nya platser vid Nyköpings hospital, 684 platser vid Lunds under byggnad varande asyl och 290 platser vid det likaledes under byggnad varande hospitalet vid Piteå, kommer man upp till ett antal af 3,590 platser.

Att emellertid detta antal icke motsvarar behovet, är otvifvelaktigt och framgår icke blott deraf, att, såsom motionären framhåller, årligen ett betydligt antal inträdessökande måste från hospitalen afvisas på grund af otillräckligt utrymme, utan ock af en jämförelse mellan de befintliga sjukplatserna och de sinnessjukes antal. Enligt öfverstyrelsens öfver hospitalen berättelse för år 1888 funnos under samma år inom riket 7,068 sinnessjuka utom 5,456 idioter. Om sjukplatsernas antal beräknas till 3,590, utgöra de alltså 50,79 procent af de i egentlig mening sinnessjukes antal. Detta är visserligen en större procent, än som vid upprättande af 1873 års förslag ansågs behöflig, men erfarenheten så väl hos oss, som i andra länder har visat, att den är för ringa. Det synes ock vara en allmän mening både hos läkare och allmänheten, att behovet af offentlig sjukvård för de sinnessjuka kräfver ytterligare åtgärder från det allmännas sida.

Men det synes, som om de sakkunnige i frågan äro ense derom, att man efter fullbordandet af hospitalet vid Piteå kommer att äga tillräckligt många hospital för sådana sinnessjuka, som kunna blifva föremål för kurativ behandling, och att nybyggnader för framtiden böra afse asylor för obotligt sjuka, hvilka kunna byggas och underhållas för en väsentligt lägre kostnad än de egentliga hospitalen»; —

hvarjemte det tillfälliga utskottet till ytterligare belysning af frågan åberopar ett utdrag af vederbörande departementschefs yttrande till stats-

rådsprotokollet den 19 mars 1886 angående asylbyggnaden i Lund, af följande lydelse:

»För att minska kostnaderna för de sinnessjukes vård har man redan länge ansett, att jemte de egentliga hospitalen borde finnas ännu en annan form af anstalter med mindre anläggningskostnad och enklare anordningar, der vissa slag af sinnessjuka kunde få en vård, som för deras tillstånd vore fullt tillräcklig. Nådiga stadgan angående sinnessjuka af den 2 november 1883 har äfven föreskrifvit, att statens anstalter för sådana sjuka skola bestå af hospital eller kuranstalter och asylor eller vårdanstalter, samt att å anstalterna af förstnämnda slag skola intagas sådana sinnessjuka, som anses kunna till helsan återställas eller förbättras, hvaremot å vårdanstalterna böra intagas kroniskt, mer eller mindre obotliga sinnessjuka äfvensom med fallandesot behäftade sjuka, hvilka genom tidtals påkommande sinnessjukdom äro för sig sjelfva eller andra vådliga, samt under vissa förhållanden jemväl från barndomen sinnesslöa eller så kallade idioter.

I underdåniga betänkanden af den 18 februari och den 27 mars 1885 har medicinalstyrelsen fäst Eders Kongl. Maj:ts uppmärksamhet på det trängande behovet af att så snart som möjligt undanröja den brist på sjukplatser å vårdanstalter, som nu vidläder sinnessjukvården i riket, och dervid erinrat om de stora olägenheter och faror, som åtfölja denna brist. Dessa bestode hufvudsakligen deruti, att sjukplatsernas antal å hospitalen för närvarande så strängt upptoges af kroniska, mer eller mindre obotliga sinnessjuka, att hinder deraf uppstode för mottagning derstädes af nyligen insjuknade botlige, hvilka dels af denna anledning långa tider måste vårdas i hemmen, der de ofta såsom opålitliga och våldsamma blefve vådliga för allmänna säkerheten, dels derigenom beröfvades tjenlig vård under det sjukdomsstadium, som enligt numera vunnit erfarenhet erbjöde den bästa utsigten för tillfrisknandet; i hvilket sistberörda afseende erinrats, att, enligt öfverstyrelsens för hospitalen berättelse för år 1884, under åren 1875—1884 tillfriskningsprocenten för sjuka, som intagits å hospital inom två år efter sjukdomens uppkomst, belöpte sig i medeltal för år till 39,8 procent, under det att berörda procent för dem, hvilkas sjukdom egt bestånd mer än två år, nedginge till 9,7 procent.

Förutom den indirekta fördelen af att bereda nyligen insjuknade snart tillträde till hospital genom anordnandet af asylor följde deraf äfven den stora vinsten, att derigenom sjukplatser å offentliga anstalter kunde beredas för ett större antal sinnessjuka i allmänhet och på ett

vida billigare sätt än på annan väg. Att det antal sjukplatser för sinnessjukes vård, som landet för närvarande egde, vore alldeles otillräckligt, det vore redan alltför väl känt. Ville man därför söka afhjelpa denna brist, måste man i första hand tänka på anskaffandet af vårdanstalter, hvilka med afseende på arten af de sjuke, som der skulle vårdas, kunde göras vida enklare och billigare än hospitalen och för hvilka kostnaderna än ytterligare nedbringades, om de förlades i närheten af hospital, med hvilka de i så fall kunde ega gemensam utspisning, administration och läkarevård m. m., hvarförutom de båda anstalternas inbördes förhållanden till hvarandra härigenom underlättades»;

och tillägger utskottet: »den uppfattning, som sålunda uttalades af departementschefen, delades af 1886 års Riksdag, som i skrifvelse till Kongl. Maj:t yttrade att de skäl, som angifvits för byggande af asyl för sinnessjuke, hafva syntes Riksdagen ådagalägga, att dylika anläggningar icke kunna umbäras».

Efter denna utredning anmärker det tillfälliga utskottet, att i fråga om de sinnessjukes antal lemnades årligen genom presterskapet uppgifter, som sedan sammanfördes genom öfverstyrelsen för hospitalen; att derigenom visserligen icke vunnos någon upplysning om huru många af de utom hospitalen vårdade vore i den ställning att vård i offentlig anstalt vore behöflig eller skulle ifrågakomma, i fall tillräckligt utrymme funnes i desamma, men att en särskild undersökning i detta afseende, hvilken i alla händelser icke kunde blifva tillförlitlig, icke heller syntes utskottet alldeles nödvändig; att, om deremot nya anstalter upprättades i den mån medel därför kunde beredas, man genom förhållandet mellan tillgång och efterfrågan å platser säkrast skulle vinna erforderlig upplysning i detta hänseende; att, hvad åter beträffade det lämpligaste sättet för behofvets afhjelpande, det syntes vara tillräckligt utredt att detta behof ändamålsenligast och billigast tillgodosåges genom inrättande af flere asyler för sinnessjuke; att, då utskottet därför icke ansåge anledning vara för handen att yrka på någon särskild utredning i berörda hänseenden, utskottet trott, att en framställning i ämnet icke borde kunna ske i annat syfte än att ytterligare fästa Kongl. Maj:ts uppmärksamhet på det stora behofvet af anstalter för sinnessjuke, äfvensom begära framläggandet af förslag till sådana nya anstalters upprättande, men att, ehuru utskottet hyste den mening, att flere anstalter än redan befintliga eller under anläggning varande vore af behofvet påkallade, utskottet likväl tvekade om lämpligheten af att en framställning derom för det dåvarande hos Kongl. Maj:t gjordes, då nemligen Kongl. Maj:t oafbrutet haft sin uppmärksamhet fäst på

ifrågavarande angelägenhet, hvarom de kort efter hvarannan framlagda förslagen till nya anstalter bure vittne, och då Riksdagen ständigt visat sig behjerta detta behof och år efter år för ändamålet anvisat betydliga anslag; på grund hvaraf allt, och då utskottet hyste den öfvertygelse att Kongl. Maj:t skulle med lika lifligt intresse som ditills verka för förbättring i sjukvården för de sinnessjuke, äfven om något särskildt uttalande icke skedde från Riksdagens sida, utskottet hemställde, att herr *Bergs* motion icke måtte till någon kammarens åtgärd föranleda.

Emot detta utlåtande afgafs en, af herr *E. Westin* biträdd, reservation af herr *Elowson*, som ansåg att utskottets hemställan bort hafva följande lydelse:

»Utskottet, som funnit, att ett stort antal sinnessjuke icke kunna blifva å för dessa lämpliga vårdanstalter, i följd af bristande utrymme, mottagna, och som derjemte anser, att sinnessjuke icke böra någon längre tid vårdas å länslasaretten; att visserligen de hospital, som redan finnas eller snart blifva färdiga, äro under den närmaste framtiden tillräckliga för mottagning af sinnessjuke till kurativ behandling, men att asyler, som kunna till vård emottaga sådana sinnessjuke, om hvilkas förbättring ringa eller ingen utsigt finnes, äro i hög grad behöfliga, hemställer för den skull, att kammaren ville för sin del besluta en skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan, det Kongl. Maj:t täcktes, efter föregången utredning angående behofvet af ytterligare vårdanstalter för sinnessjuke, till Riksdagen framlägga förslag om inrättande af nya asyler för sådana sinnessjuke, om hvilkas förbättring föga eller ingen förhoppning finnes.»

Under frågans behandling inom Andra Kammarren förordades motionen på det kraftigaste af flere under debatten uppträdande talare, men utskottets hemställan blef likväl efter votering bifallen med 93 ja emot 56 nej.

Efter denna redogörelse för frågans föregående behandling under sistlidet års riksdag, öfvergår utskottet nu till en framställning af sin egen uppfattning af frågan, dervid till en början utskottet erinrar derom att, såsom vid en jemförelse emellan den af herr *Berg* väckta motionen och den nu föreliggande framgår, dessa motioner skilja sig

deruti att, under det att den i förra motionen ifrågasatta utredningen afsett att få utrönt behovet af ytterligare vårdanstalter för de sinnessjuka i allmänhet eller *både* hospital i egentlig mening och så kallade asylor, utredningen enligt den senare motionen skulle inskränka sig endast till behovet af nya *asylor* — en skilnad, som syntes utskottet desto hellre böra här framhållas, som — utom det att, derest åt frågan redan under förra riksdagen gifvits den begränsning, som densamma nu i herr Casparssons motion erhållit, resultatet må hända skulle hafva utfallit på annat och för motionärens syfte mera tillfredsställande sätt, än som blef händelsen — den utredning, som här ofvan förekommit, synes gifva vid handen att, om redan befintliga eller under anläggning varande hospital blefve upptagna uteslutande af sådana sinnessjuka, hvilka lämpligen böra utgöra föremål för kurativ behandling, inrättandet af ytterligare anstalter af sådan beskaffenhet åtminstone tills vidare icke är af behovet påkalladt.

Att åter behovet af nya asylor för sinnessjuka i vårt land är fullt så stort, som af motionären uppgifves, tror sig utskottet med all sannolikhet kunna antaga. De af presterskapet verkställda räkningarna af sinnessjuka äro, såsom också i utskottsbetänkandet vid förra riksdagen framhölls, mycket ofullständiga och lemna således icke fullt tillförlitlig ledning för bedömandet af det verkliga antalet sinnessjuka. Enligt utskottets förmenande torde man komma sanningen temligen nära, om man antager att i vårt land, liksom i Europa i allmänhet, 3—4 om icke 5 sinnessjuka belöpa på hvarje tusental invånare, dervid dock jemväl de idioter, som äro i behof af anstalts vård, medräknas. Med vår befolkning af i rundt tal 4,750,000, skulle vi alltså hafva minst 14,250 sinnessjuka. Af erfarenheten bestyrkes i alla händelser, att antalet sinnessjuka öfverallt befunnits större, ojemförligt större, när räkningen gjorts af sakkunnige än då, såsom hos oss, andra verkstält den. Ville staten bekosta en räkning genom fackman inom ett mindre, men ej allt för litet område, t. ex. ett af våra län, skulle man antagligen få se helt andra resultat än de hittills vunna. I förbigående må erinras, att naturligtvis alla sinnessjuka icke behöfva vård å anstalt, men i länder, der tillfälle till sådan vård i tillräcklig utsträckning finnes, visar det sig dock att de mer och mer samlas i anstalterna. Stödjer man sig på erfarenheten i andra länder, t. ex. England, så kommer man till det resultat, att, äfven om 10,000 platser i våra hospital och asylor vore disponibla, dessa ändock icke blefve tillräckliga för emottagandet af alla sinnessjuka, som lämpligen böra vara föremål för anstalts vård. Enligt sista engelska »Blå boken» angående

sinnessjuke, utgifven sommaren 1890, vårdades den 1 januari samma år 79,810 sinnessjuka å Englands offentliga och privata anstalter, under det att endast 6,257 funnos kvar i de enskilda hemmen, hos »slägtningar och andra». Denna sista siffra anses dock vara afgjordt för liten. Englands befolkning angifves samtidigt — eller, noga räknadt, sex månader senare — hafva uppgått till 29,407,649. Skulle vi här i Sverige inom anstalter vårda proportionsvis lika många sjuke som engelsmännen, uppginge antalet behöfliga platser till nära 13,000 i stället för de 10,000, som här ofvan antagits behöfva vård i anstalt. Och anstalt kan hos oss anses liktydig med offentlig sådan, ty vi sakna ju nästan alldeles privatanstalter.

Vårt land är således i mycket stort behof af ökade anstalter för sinnessjuka. Att det i synnerhet är för de obotliga, man behöfver bereda plats, och att våra hospital äro tillräckligt stora för de akuta botliga fallen är redan förut anmärkt. Också har det trängande behofvet af ökad vård för våra sinnessjuka ingalunda blifvit förbisedt af hospitalöfverstyrelsen, som fast hellre flere gånger gjort framställningar till regeringen om nya och utvidgande af våra äldre vårdanstalter. Huru många »expektanter» för närvarande än må vara till intagning anmälda såväl hos hospitalsöfverstyrelsen som hos hospitalsdirektionerna — i Lund lärer antalet uppgå till icke mindre än 60, de för asylvård anmälde oberäknadt — skulle desses antal dock antagligen vara vida större, om ej kännedomen om öfverfyllnaden vid våra hospital hindrade mången att försöka begära hospitalsvård för behöfvande sjuke. Kändt är också, att ofta olyckor inträffa i hemmen, emedan man der nödgas, i brist på utrymme vid vårdanstalterna, qvarhålla sjuke, som äro vådliga för både sig och andra.

Att det sålunda ådagalagda behofvet af nya asyler för sinnessjuka snarast möjligt bör afhjelpas, kräfves både af humanitära skäl samt af statens eget och kommunernas gemensamma intressen. Äfvenså håller utskottet före, att en fullständig plan för ordnandet af denna magtpåliggande angelägenhet bör uppgöras för att sätta Riksdagen i tillfälle att bedöma både det omfång, i hvilket inrättandet af nya asyler erfordras, samt tidsåtgången och kostnaden därför. Att jemväl rätta tidpunkten för uppgörandet af en sådan plan nu är inne, synes utskottet framgå af det kända förhållandet, att den med anledning af Riksdagens begäran i skrifvelsen den 22 maj 1873 för Riksdagen senast framlagda och af densamma godkända mera omfattande plan för anläggning af nya och utvidgning af gamla hospitals-

byggnader numera i det närmaste är genomförd, i det att nemligen endast fullbordandet af hospitalet i Piteå, hvilket dock inom två år härefter blifver färdigt, återstår. Att åter denna nya plan bör föregås af en utredning rörande antalet vårdbehöfvande sinnessjuke, faller af sig sjelf. Deremot synes det utskottet väl kunna ifrågasättas, huruvida, såsom motionären föreslagit, för åstadkommandet af en sådan utredning och uppgörandet af en derpå grundad plan till inrättandet af nya erforderliga asyler, tillsättandet af en särskild komité må finnas vara oundgängligen nödvändigt. Visserligen eger det nemligen sin rigtighet, att, såsom flera gånger framhållits, de af presterskapet meddelade uppgifter å sinnessjuke, såsom upprättade af icke sakkunniga personer, lida af mycken bristfällighet, men utskottet föreställer sig, att dessa bristfälligheter till stor del skulle kunna afhjelpas, om *dels* föreskrift lemnades derom att de ifrågavarande uppgifterna skulle affattas i enlighet med bestämdt formulär af ungefär samma beskaffenhet, som enligt kongl. stadgan den 2 november 1883 finnes stadgad för sådana af presterskapet meddelade uppgifter, hvilka skola biläggas ansökningar om hospitalsvård, och *dels* vidare det uppdroges åt förste provinsialläkarne i länen att, hvar för sitt län, insamla och granska uppgifterna. Enligt utskottets förmenande skulle dessa uppgifter efter sålunda undergången bearbetning i förening med de ytterligare upplysningar, som af de hospitalsöfverstyrelsen underlydande myndigheter kunde lemnas, komma att bilda ett användbart material, på hvilket hospitalsöfverstyrelsen borde kunna grunda och regeringens pröfning underställa ett fullständigt förslag i ämnet, och såmedelst ifrågavarande angelägenhet komma att ordnas på ett tillfredsställande sätt, utan att ett tidsödande och kostsamt komitéarbete därför behöfde tagas i anspråk, lika litet som sådant ansågs påkalladt af Riksdagens ofvanberörda skrifvelse den 22 maj 1873, oaktadt den deraf föranledda och endast af serafimer-ordensgillet upprättade plan till nya hospitalsbyggnader var af vida större omfattning, än som nu synes behöfva ifrågakomma. Att hospitalsöfverstyrelsen vid pröfningen af alla de på frågan inverkan förhållanden jemväl kommer att taga i öfvervägande frågan, huruvida icke ett eller flere af våra nuvarande hospital lämpligen böra kunna användas till asyler och i stället nya mindre kuranstalter för de botliga sinnessjuke inrättas, så att särskild framställning i sådant syfte icke behöfver göras, anser utskottet böra kunna förutsättas redan af det skäl att, efter hvad utskottet inhemtat, vidtagandet af en dylik anordning från sakkunnigt håll blifvit ifrågasatt.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, får utskottet hemställa, att herr *Casparssons* motion måtte på sådant sätt bifallas,

att Första Kammaren för sin del beslutar, att Riksdagen må i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t, efter föregången erforderlig utredning, måtte så snart ske kan för Riksdagen framlägga förslag till ordnandet af nya asyler för sinnessjuka i den utsträckning, som af behovvet påkallas.

Stockholm den 14 april 1891.

På utskottets vägnar:

CURRY TREFFENBERG.